

У зв'язку з цим варто пригадати розрізнення, яке Арістотель вводить між субстанціями природного походження та субстанціями штучним і випадковими. Перші складаються з субстанційної форми і першої матерії, другі ж з акцидентальної форми і другої матерії. Зрозуміло, що для Арістотеля субстанціями у найбільш точному значенні є саме природні суцї, так як їхнє самостійне існування є причиною появи їх у вигляді другої матерії у штучних суцях. Для того, щоб дерево могло слугувати матеріалом для статуї, воно саме спочатку повинно вирости, себто, саме у такий спосіб оформити матерію, наділити означену матерію саме такими рисами. Тому й зрозуміло, що статуя не тоне, не тому що вона є статуєю, а тому що є з дерева.

Література:

1) Arystoteles. *Metafizyka* / Arystoteles. – Lublin : Redakcja Wydawnictw KUL, 1996. – Т.1 – 410 s.

2) Krapiec M.A. *Struktura bytu. Charakterystyczne elementy systemu Arystotelesesa i Tomasza z Akwinu* / Mieczysław Albert Krapiec. – Lublin : Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1963. – 361 s.

Соціальні мережі, свобода і моральна відповідальність

Михайло Богачов

Національний університет «Києво-Могилянська Академія» (Київ)

Наразі поняття «соціальна мережа» має чіткий побутовий зміст, визначений спільними рисами низки веб-сервісів, що з'явилися у середині двохтисячних років. Утім, уже на початку дев'яностих дослідники описали кілька рис людської поведінки у Інтернеті загалом – ці риси виявилися визначальними для того, як функціонують соціальні мережі зокрема. Приміром, Альберт Боргман запровадив поняття гіперреальності, указуючи на те, що в просторі Інтернету люди можуть вільно пропонувати стилізовану версію себе – таку версію, яка підлаштована під певні потреби (Боргман 1992).

На початку дев'яностих справді було доречно розглядати Інтернет як анонімний простір, від'єднаний від примордиальної реальності

«офлайну», і саме тоді постала традиція осмислювати Інтернет як простір «свободи» та певної безвідповідальності. Утім, з появою «Веб 2.0», стандарту, який нарешті дозволив широкому загалу користувачів не споживати, а й виробляти контент, антропологічний контекст Інтернету докорінно змінився. З'явилися власне соціальні мережі, які можна функціонально визначити як такі веб-сервіси, які інтегрують «онлайн» та «офлайн» ідентичності користувачів (Флориді 2011). Соціальні мережі розмивають кордон між приватною та публічною сферою, адже мережі – спільний простір для більшості соціальних зв'язків певного користувача, а тому точне, адресне звернення зазвичай неможливе – налаштування приватності недосконалі. Приватне стає частиною публічного – але водночас спостерігаємо потужне вторгнення приватного у публічну сферу. Ця інвазія нівелює значення публічної сфери як комунікативного простору (Капуро 2011).

Відтак, популярні спроби описати соціальні мережі як підвид мас-медіа є не зовсім вдалим. Ніклас Луман визначає мас-медіа як організації, що транслюють певні повідомлення за допомогою технічних засобів назовні. Утім, в соціальних мережах повідомлення надходять не від організації, а зароджується всередині спільноти, відображеній у соціальній мережі. Якщо соціальні мережі – не суспільний інститут, а суспільна гіперреальність, є підстави розглянути одну із чільних тем філософії технологій – зв'язок влади і технологій.

Мішель Фуко у своєму класичному творі осмислює владні технології Нового часу і завважає, що вони функціонують за принципом «паноптикума», де влада невидима і неконтрольована, а об'єкти владних технологій підконтрольні і прозорі (Фуко 1998). Логіка соціальних мереж видається наступним кроком у реалізації метафори тюрми – тюрми як простору нормалізації. Якщо влада у демократичному суспільстві ще є відносно прозорою і контрольованою, то влада у соціальних мережах цілком прихована і неконтрольована: технічні аспекти функціонування соціальних мереж – комерційна таємниця, а норми поведінки (зокрема, моральні) визначені недостатньо, адже публічні правила користування соціальними мережами зазвичай суттєво неповні, а принципи модерації контенту (цензури) є геть непрозорими.² Зокрема, долю користувачів у соціальних мережах можуть вирішувати анонімні співробітники компа-

² *The Verge* у масштабному розслідуванні «The Secret Rules of the Internet» повідомляє, що станом на 2017 рік творці соціальних мереж не спромоглися кодифікувати принципи модерації (цензури).

нії (модератори), які не несуть юридичної відповідальності за свої рішення. Оскільки головним способом комунікативної дії у мережах є висловлення, а воно засадниче обмежене цензурою, бачимо, що соціальні мережі вдало втілюють концепцію «наглядати і карати» М. Фуко. У гіперреальності соціальних мереж моральна відповідальність суттєво обмежена, позаяк фактичні норми поведінки у цій гіперреальності не зафіксовані публічно, а влада стає ще більш непрозорою (непідзвітною). Відтак, до соціальних мереж можна застосувати метафору «цифрового тоталітаризму» (Капуро 2011).

Література:

- 1) Фуко, М., 1998, Наглядати і карати: народження в'язниці, Київ: Основи.
- 2) Capurro, R., 2011, "Never Enter Your Real Data," *International Review of Information Ethics*, 16: 74–78.
- 3) Floridi, L., 2011, "The Informational Nature of Personal Identity," *Minds and Machines*, 21(4): 549–566.
- 4) Borgmann, A., 1992, *Crossing the Postmodern Divide*, Chicago: University of Chicago Press.

Афоризм: жанр між філософією та красним письменством

Володимир Верлока, к. ф. н. (Київ)

*Дурні вчать на власних помилках,
а люди неглупі, попри всі свої помилки,
не розумнішають.
Г. Гегель, Афоризми єнського періоду.*

Сьогодні вітчизняна філософія активно шукає актуальні форми висловлювання думок та нові шляхи до умів читачів, причому не лише колег-філософів, а й значно ширшого загалу інтелектуальної аудиторії. В цьому контексті класичні жанри набувають нової актуальності, дозволяючи поєднувати традиції з інноваціями, вічні істини з новими ідеями.